„Danskeren",

et halvugentlig Nyheds- og Oplysningsblad for det dansk Folk i Amerika,

udgivet af

DANISH LUTH. PUBL. HOUSE.

Blair, Nebr.

„Danskeren" udkaar hver Tirsdag og Fredag

Pris pr. Aargang.

i de Forenede Stater $1.50. Udlandet $2.00

Bladet betales i Forskud.

Bestilling, Betaling, Adresseforandring og andet angaaende Bladet adresseres:

DANISH LUTH. PUBL. HOUSE.

Blair, Nebr.

Redaktør: A. M. Andersen.

Alle Bidrag til „Danskeren"s Indhold: Afhandlinger, Korrespondancer og Artikler af enhver Art, bedes adresseret:

A. M. Andersen, Blair, Nebr.

Entered at Blair Postoffice as second-class matter.

Advertising Rates made known upon application.

I Tilfælde af Uregelmæssigheder ved Modtagelsen bedes man klage til det stedlige Postvæsen. Skulde det ikke hjælpe, bedes man henvende sig til „Danskeren"s Kontor.

Naar Læserne henvender sig til Folk, der averterer i Bladet, enten for at købe hos dem eller for at faa Oplysning om det averterede, bedes De altid omtale, at De saa Avertissementet i dette Blad. Det vil være til gensidig Nytte.

„World Herald" kan ikke begribe Roosevelts Popularitet. Bladet er saaledes i skær Disharmoni med Folket, og endda vil det være Talsmand for det Parti, der i Sommer indskrev paa sit Banner, at „Folket skulde regere."

Det er temmelig sikkert, at dersom Diogenes skulde komme til Pittsburg for at fortsætte sin Søgen (efter ærlige Borgere), saa vilde et eller andet af Byraadsmedlemmerne stjæle hans Lygte, bemærker en Kollega.

Vi henviser vore Læseres Opmærksomhed paa Mr. John Motts Foredrag „Aandelig Atrofi", som Mr. Mott for nylig har holdt hjemme i Danmark. Det kan godt være, at en og anden maaske vil synes, at det er for „engelsk"; men denne Synsmaade skulde vel ikke stamme fra, at der er gaaet Atrofi i vedkommende Kritiker?

Der er forelagt Illinois' Legislatur et Lovforslag, der fordrer, at en Mand, der ansøger om Giftermaals-Tilladelse, skal sværge, at han ikke har været beruset to Gange det sidste Aar. Hensigten med en saadan Lov kan være rigtig god, men den naar ikke Maalet. Hvad kan ikke den faa i Sinde at sværge paa, som er under Indflydelse af Drik og saa tillige bliver opsat paa at ville giftes!

At der ingen Krig bliver mellem Serbien og Østrig mener man garanteret ved den Omstændighed, at de to Magter langt fra alene er interesseret i Spillet. Rusland har sine Interesser at iagttage, Italien sine, ikke at tale om Tyskland. Og det er netop de Omstændigheder, der gør, at Magterne maa se at afværge en Krig, der næppe kunde undgaa at blive en hel europæisk Krig væsentlig med Germaner paa den ene Side og Slavonere paa den anden.

En kritisk Bedømmelse er vel noget, som alle Ting — og for den Sags Skyld Mennesker med kan have godt af; men naar man opdager, at Kritikken er uvenlig, saa bør alle rettænkende Mennesker være paa deres Post. Det er jo ikke usædvanligt, at Mennesker, som kun har tilbragt en meget kort Tid i De Forenede Stater, at de netop er saa fiks og færdige til at bedømme alt, fordi det ikke er dansk nok. Saadanne Mennesker giver man i Regelen Betegnelsen „greenhorns". De har set saa forholdsvis lidt alligevel, og man skal snart opdage, at deres Kritik er halt, fordi den ikke tager de stedlige Forhold i Betragtning.

Modsætningen finder man hos de Mennesker, der forglemmer deres danske Sprog, førend de har faaet Tid til at forstaa, hvad det vil sige at tale Engelsk. Hos disse er Kritikken temmelig stærkt udviklet over for alt det, som kommer fra Danmark, og det er at havne i en anden Muddergrøft.

Forskelligt bedømt.

Nedenfor giver vi Uddrag af to Omaha-Blades og eet Chicago Blads Bedømmelse af Præsident Roosevelt:

Det demokratiske Blad „World Herald" skriver:

„Intet levende Menneske uden Roosevelt kunde have gjort de alvorlige Fejlgreb, han har gjort — Fejlgreb med Hensyn til Smag, til Bedømmelse, til Sømmelighed, til Retfærdighed og endda have sin Popularitet i Behold, end ikke delvis. Intet andet Menneske kunde have fremkaldt et saadant Bifald over en Række bitre Kampe, hvilke han skiftevis tabte eller opgav, før han vandt dem, og endda gaa ud af Embedet med Folkets Tillid. Ingen anden amerikansk Statsmand, der har været givet Magt og Ansvar, har vist en saa afskrækkende Uforholdsmæssighed mellem Løfter og Udførelse, og ikke desto mindre har saa af dem alle saaledes vundet og bevaret den populære Anseelse, endog under Succes, som Roosevelt har vundet og bevaret trods Fejlgreb.

„Omaha Bee" skriver: Nutidige og fremtidige Kritikere vil hævde, at Mr. Roosevelt har gjort for megen Støj under Udførelsen af sine Reformer, men det er tvivlsomt om Offentligheden kunde være blevet vakt op til at se Nødvendigheden af Kødinspektionen og Bevarelsen af vore naturlige Velstandskilder, til at se Land- og Skovsvindlerierne, Jernbanernes Overgreb og andre Onder ved Udbredelsen af fredelige Traktater eller Offentliggørelsen af Interviews, der paa en spagfærdig Maade paapegede Nødvendigheden af visse Reformer. Det kan trygt forudsiges, at hvad angaar sund Morals Anvendelse i det offentlige Liv og Vækkelse af moralsk Enthusiasme for Udøvelse af offentlige Pligter, da vil Roosevelt vise sig at have været den største Prædikant og Udøver af politisk Retfærdighed, som denne Nation har haft.

„Chicago Record-Herald" skriver: Præsident Roosevelt trækker sig tilbage fra Præsidentembedet hadet af faa, elsket og beundret af de mange. Grunden til de modsatte Følelser er een og den samme. De mange beundrer ham for den Politik, han har repræsenteret og saa heldigt fremmet. De faa hader ham for samme Politik. . . . .

I Forhold til denne Politik har te Ting udmærket ham. Det ene er en fejlfri politisk Rigtighed. Det andet er en absolut uplettet personlig Ærlighed. Præsidentens politiske Rigtighed er det sidste Tiaars Under. Hans Ærlighed har været Genstand for de bitreste Angreb, hans Modstanderes mest determinerede Undersøgelser. Ikke een Plet har været sat derpaa, skønt enhver Kilde i den Hensigt har været udtømt . . . . .

Det er vor Tro, at der aldrig var et Øjeblik, da saa mange Amerikanere hjertelig fulgte, beundrede og elskede Præsidenten, som følger, beundrer og elsker ham nu, da han nedlægger sit Embde.

Det er Folket i De Forenede Staters Lykke, at den næste Præsident vil blive en, der er i fuld Sympati med Theodore Roosevelts essentlige Arbejde.

Danske Tanker.

En Digters Hundredaar.

Ligesom Februar Maaned 1809 gav baade det amerikanske og det engelske Folk nogle af deres berømteste Sønner, kan vi Danske med Ære nævne, at ogsaa vi har en Februar-Søn fra 1809, der bærer rige Skatte hjem til vort Folk.

Ja, der er næppe Tvivl om, at dersom Frederik Paludan-Müller var bleven født i et Folk med Verdens-Sproget, da vilde hans Navn nu have været et af de berømteste Digternavne.

Des stoltere er vi Danske af ham.

I hans Digterværker ejer vi nogle af de rigeste, mest formfuldendte og dybttænkte litterære Værdier, som Verdenslitteraturen endnu ikke kan opvise Magen til.

Der er i Virkeligheden intet Værk, der hensat til baade Form, Indhold og Sandhedsaand overgaar „Adam Homo".

Man kan saa i enkelte svage Øjeblikke henfalde til Beklagelse af, at Paludan-Müller var saa udpræget dansk i hele sin Produktion, at det endnu ikke har været muligt selv for mest begejstrede Digterlæsere at oversætte hans Værker paa fremmed Sprog saaledes, at de fremmede Nationer kunde skatte ham.

Det varede endog længe, inden Tyskerne fik „Adam Homo" og imens var Tidshistorien, hvorunder dette monumentale Værk er skrevet, saa blegnet, at Oversættelsen kun gjorde mindre Opsigt.

Ikke at tale om andre Sprog, hvis Folk er mindre dybtstikkende end Danmarks sydlige Nabo.

Men lad os ikke tale om de andre Folk siden det desværre er bevisligt, at den dybeste religiøse Personlighed, som den danske Litteratur kender, stadig kun læses af de færre indenfor det danske Folk selv.

Dette har sin fornemste Aarsag i, at Folkets brede Lag altid hovedsagelig spørger om „panem et circes-Brød og Skuespil", ogsaa naar det gælder Litteratur.

Og man kan ikke nægte, at den Digtning, som den fintdannede Præstesøn fra Kjerteminde har fostret, kræver langt flere Forudsætninger for at forstaas, end Menigmand endnu sidder inde med.. Selv i sin stærkt udadvendte Periode, inden han — gennem den langvarige Sygdom i sit tredivte Aar — kom til et dybt religiøst Gennembrud, var hans Digtning stærkt aristokratisk. Ikke saaledes, at han ikke forstod Menigmand. Han der har tegnet Almas dejlige Jomfrubillede og følt „Danserindens" kranke Kærligheds Kaar, elskede netop den midfolkelige Umiddelbarhed. Men det samme Folkelag laa for langt under hans alsidige Opdragelse og vidtrækkende Belæsthed til at kunne gribe hans Aandsrigdom.

Og i hans senere Produktionstid, da han efter Giftermaalet med den 9 Aar ældre Kusine Charite Borch blev den tilbagetrukne Livsgrubler, taagedes hans Skikelse endnu mere for Folkets store Mængde.

Des ejendommeligere er det egentligt, at i denne Eneboertid, da han levede lykkelig med sin Hustru og endnu lykkeligere i sit Gudsforhold, er jo netop „Adam Homo" Skikkelsen skabt i sin kraftløse og dog beregnede Forløjethed — saa lige grebet ud af Virkeligheden, at vi den Dag i Dag ser samme Adam Homo gaa lys levende iblandt os. Ja, desværre maa indrømme, at ligesom Digteren med sin Ironi kalder ham med et Navn, der to Gange betyder „Mennesket", saaledes er der i os alle mer eller mindre af en „Adam Homo" — Manden, der for den ydre Anseelse med stadig køligere Ro svigter sine Ungdoms-Ideeler. Det er Esau-Sjælen, der sælger Førstefødselsretten for en Ret Mad.

Hvor kan dog Paludan-Müller lydslette — og i den eleganteste Form. Hvor kan han dog læge ogsaa, naar Sjælen, oprevet af Ironien, spørger om Genrejsning. Den findes kun hos Gud, i den evige Kærlighed, der sendte os en Forsoner, og i hvad denne Kærlighed genføder i den menneskelige Sjæl, forædlet gennem Trængslens Krise.

Som Alma synger det i sin første Sonnet:

At ret jeg lever, skylder dig jeg kun,
Af alle Mennesker kun dig alene.
Før i min Tanke boede jeg saa ene
Som en Delfin paa Havets stille Bund.

Da hørte jeg din Røst en Aftenstund,
Da Stilhed syntes alting at forstene,
Og Røsten lokked mig med Toner rene
Paa Bølgefladen op, fra Dybets Grund.

Din Stemme klang for mig i Luftens Sale
For Livet klart i Toner frem at stille
Og gennem dine Ord blev Verden min.

O, vedbliv altid saa til mig at tale.
Du er min Sanger, som jeg hører spille.
Jeg er din Tro, din lyttende Delfin.

Eller som vi har det i Almas religiøse Sonetter, de dybeste, det danske Sprog ejer:

Lykfaligt er; sig nyskabt at fornemme
Og føle sig i Haabets Paradis;
Men saligt er; sit eget Selv at glemme
Og skabe noget nyt paa aandig Vis.

Til denne Dobbelthimmel vi os svinge
Naar for Tilværelsen vi takke Gud;
Naar Hjertets indre Lovsang vi frembringe,
Mens Livets Lyst i Toner bryder ud.

Dog, hvis vor egen Røst vi da kun høre,
Det gaar os, som det fordum Djævlen gik:
Hans Toners Skønhed fængslede hans Øre,
Og Æren af hans Lovsang Gud ej fik.

Han synger ikke længer — rent forstemte
Er Glædens Strenge, hvori Klangen laa,
Og Hjertets Tekst, han over Sangen glemte,
Forgæves søger han at komme paa.

Men naar en Gang i Himlen Fuga synges
Den store Fuga, som er Livets Lyst,
Hvor alle Stemmer i hverandre slynges,
Og hvor dog ikkelnes skal hver enkelt Røst:

Naar Gud, som fylder alt, sin Lov skal høre
Som Udbrud af hvert Hjertes Poesi
For Harmonien at fuldstændiggøre:
Mon ikke Djævelen da faar et Parti?

— — —

Som man heraf vil forstaa, tænkte Alma — eller rettere Digteren gennem Alma — virkelig, at der endog kunde være Mulighed for, at Djævelen en Gang skulde kunne omvende sig. Eller maaske det er rettere at forstaa ham saaledes, at han i Skildringen af denne Kvinde, der er bleven som en Personifikation af den Kærlighed, der tror alt og haaber alt, har villet give hende saa stort et Hjerte, at hun skal tænke eller haabe, at en Gang vil alt ondt kunde blive overvundet.

Alma havde i den Hjerteven, der saa skammelig bedrog hende for hele Livets Kærlighedslykke, set Djævelens Magt. Og dog haaber hun. Saaledes tænker vi, at hendes Spørgsmaal skal forstaas.

Paludan-Müller danner med sin Virkelighedssans Overgangen fra en usund Romantik til den moderne Realisme. Men han har Romantikerens Længsel efter hensvundne Tiders Storhaad alligevel.

Det ser man vel klarest i det storslaaede Drama „Kalanus" — den Hedenolds-Filosof, der i Sorg over sin Svigten af Idealet frivilligt bestiger Baalet.

Det samme finder vi i det dejlige Epos: „Abels Død", hvor Moderjorden over Synden og Syndens Følger har faaet sit mesterlige Sjælebillede.

Forunderligt har han haft Evne til at forene netop Romantik, med dens Verdens-Fjernhed, og Realisme, med dens dybe Ærbødighed for det sandfærdige.

Det ser man vel bedst af „Benedikt af Nurcia" — det Epos, som maler hin store Munkefaders Udvikling til Guds-Tjener med saadan Farve, at han faar Betydning for Nutidens Kristen-Dannelse, til Trods for, at Nutiden er saa uhyre fjern fra Klosterstilheden og dennes Opgaver i Kirkens Historie.

Der er de Digtere, der har flottere Vers —, der er dem, der har malet med mere glødende Farver. — der er dem, der har kunnet svinge deres Læsere stærkere —, der er dem, der har givet mere efter for deres Stemninger og naaet at sætte de opbrusende Følelser mere i Bevægelse. Men der er ingen, der har sat sig sit Maal i Digtningen med klarere Ro og Overbevisning om, at saaledes vilde Gud, at han skulde opfatte sit Livskald.

Det forløjede blotter han skaanselsløst, det bombastiske trækker han ned fra Piedestalen med den skærende Ironi. Han lader Dannebrogsmærket dingle paa Mands-Brystet, mens han viser, at Fyren er hul i Ryggen. Men over alt dette rækker han Haanden frem til Trøst og Opmuntring, idet han viser Slægten hen til den ene store, den ene Kærlighed — Forsoneren, Guds Søn. I ham er det, at Sjælene skal kunne løses ud af Forløjethedens Samvittighedsløvn og naa Befrielsen — i Gud.

Vidførle.

Sindshang.

Som enhver vil have bemærket, er der mellem Jordens næsten 1600 Millioner Indbyggere mange og store Ligheder. Fremfor alt da saadan udvortes set.

Der er nu dog ogsaa mange og store Differencer, Forskelle. Og det er fornemmelig indadtil, disse maa søges.

Det usynlige Kraftcentrum, som vi kalder Sindet, kan hos tvende Mennesker afvige lige saa meget som den lyse, folklare Dag fra den ravnsorte, for Øjet uigennemtrængelige Nat.

I Menneskets indre Eksistens er der paa en Maade alt fra Moders Liv nedlagt et tvingende Princip, en ledende Bevæggrund — et Sindshang: det vil lige saa afgjort karakterisere Mennesket som medfødte Legemslyder eller -dyder.

Vil nu nogen spørge, hvad Sindet saa egentlig er, kan der kun svares: Sindet; thi det kan ikke resolveres til mere fundamentalt end netop det selv.

Dette vort Kraftcentrum ytrer sig paa flere Maader. Glæder og Sorger, med alt det, de tvende Begreber rummer, staar som en Klasse for sig. Tanker og Ideer, Villiesbevægelser og Voluntærhandlinger er Sindets Væsensmærker.

Men jeg tænkte her særlig at ville skrive om een af de mangfoldig Retninger, Sindet kan tage.

* * *

Dit og mit Sinds Hang kan bestemmes af det, som vi mest og gerne beskæftiger os med, det, der atter og atter giver os Glædens Tilfredshed i vort Væsens forborgne Dyb.

Der er saaledes een Klasse Mennesker, som med Rette kan kaldes: Drømmere.

Og hvad er nu en Drømmers Særkende? Ja, han vil for det første ikke føle sig tiltalt af ydre Fermhed og Travlhed. Hastværk er ham en Pest og Plage. Han egner sig aldeles ikke til Arbejde, der skal udføres regelmæssigt, punktligt. Det vil han bestandig føle som en dobbelt Byrde. Er derfor en Drømmer hewist til for Brødets Skyld at gøre maskinmæssigt Arbejde, vil Livet kun byde ham faa Lyspunkter.

Blandt Litteraturens Drømmere er der særlig tvende, jeg her vil nævne.

Først da Irvings „Rip Van Winkle". — Rip havde vel i Grunden intet imod at arbejde, blot det ikke var fordelagtigt, nyttigt. „Han havde, siger Forf., den mest uovervindelige Afsky for al Slags nyttigt Arbejde. Derimod Ting, som der ingen Fortjeneste var i, de kunde ordentlig fryde ham. Naar han fik Bøssen paa Nakken og kom ud i Guds frie Natur, hvor Solen varmede ham, og Fuglenes muntre Sang lod ham glemme huslige Ubehageligheder, da følte, oplevede han mere virkelig Sindslykke og Tilfredshed end Krøsus (eller Rockefeller) kunde faa ud af Livet — trods de mange Millioner. Da har han bygget Luftslotte og lagt store Planer. Thi det er Drømmerens medfødte Begavelse. Men Rip staar som Type paa den Klasse Drømmere, som arbejder sig op til ingen Ting.

Dernæst nævner jeg Dickens' „Micawber." Af Karakter er han jo vidt forskellig fra Rip. Men væsentlig var han Drømmer. Som Familieforsørger var han absolut umulig. Se ham komme trippende paa Gaden paa sin sjuskfornemme Maner, Hatten paa Snur og Haanden graciøst stukken i Brystet. Alt, han tog sig for, gik i Vasken. Men stadig var han besjælet af den Overbevisning at eet eller andet snart skulde „vise sig", saa han blev en hel Karl, en holden Mand. Der var dog tre Ting, han til enhver Tid glad og gerne gjorde: brygge en Bolle Punch og derefter hjælpe til at gøre den usynlig — holde Taler, svulstige og højsvankende — samt skrive Breve, Masser af Breve.

Et nøjagtigt Sidestykke til Micawber har visnok aldrig levet. Men rundt om, i By og paa Land, kan vi dagligdags møde, hvad jeg vil kalde „Micawberisme", i een eller anden Form.

Men saa er der ogsaa en Klasse Drømmere, som i deres eget Liv kan have det smaat nok med fysisk Velvære, og som ofte først finder deres Anerkendelse, naar det er bagefter, naar de er døde, men hvis vaagne Drømme betød noget og blev andre til Gavn og Glæde — det er Digterne, Kunstnere og Opfinderne.

Det er vist sandt, at noget af det ædleste, dybeste og smukkeste, der saaledes er frembragt, blev til under Mestertankens Overtethed, mens Drømmeren levede. Han var forsømt og forladt i sin Nød, sin Ensomhed. Han havde kun sin Drøm, sit Sindshang. Det levede han for, det led han for. Og da hans Drøm var virkeliggjort, var hans Dag til Ende.

Wolfgang Mozart, vistnok den største Tonedrømmer, vor Jord har baaret, døde som ung Mand i den yderste Fattigdom. Siden, ja, siden staar der Glans af hans dejlige Drømme.

Sokrates, der daglig vandrede om i Athens Gader og søgte Tilhørere, til hvilke han med rig Haand øste ud af sit Hjertes Overflod, var saa fattig som en Kirkerotte — og havde i Tilgift den Ulykke, at hans Kone da paa ingen Maade forstod eller paaskønnede hans Dagdrømme. Han havde lært Billedhuggerkunsten og kunde have tjent sit gode Udkomme derved. Men Sindets Hang gik i en anden Retning.

Dog baade Tid og Plads vil fattes til at nævne alle Navnene.

* * *

For nærværende synes dog det absolute Geni bedre at kunne slaa igennem til Anerkendelse og tilsvarende Belønning. Den væsentlige Grund hertil er, antager jeg, en mere almindelig udviklet Kunstsans i Over- og Middelklassen. Til Trods derfor leves der dog endnu mangen Tragedie paa ensomme Tagkamre med en usel Brødskorpe og en Skaal Vand. Hvis man fik det at vide: det hører vist ikke egentlig til Sjældenhed, at en Drømmer findes i sin elendige Vraa, død, enten for egen Haand eller af Sorg og Mangel paa Ernæring. For kun et halvt Aar siden forefandt man saaledes en raakold Vintermorgen en Yngling død og kold paa sit fattige Leje. Dagen før havde han forgæves prøvet at afhænde en Digtsamling. Han havde kaldt den: „Synkende Sol". En Journalist fik fat paa Værket og erkendte straks en Mesterhaand, der i formfuldendte, glødende Vers, af hvilke et skælvende, forventningsfuldt Stemningsliv straalede, havde udtrykt Sindets Sorg og Haab. — Han samlede en Aften en større Flok Venner og forelæste dem Værket. Og der blev Bevægelse, der randt Taarer, der lød Lovprisninger — nu, da Mesteren var død. Man foranstaltede en Indsamling til en Mindesten for Kunstneren — nu, da end ikke en Verdens Anerkendelse kunde gavne ham det mindste.

Her i Landet, hvor Racetypen stadig bliver mere sammensat, kan det ret betænkt ikke undre, at man kan finde det sammensatte Drømmersind, hvor Talentet i udpræget Grad forbinder sig med Forretningssans. Og naar jeg nu vil nævne et Eksempel, kan jeg sige, at jeg ved om ingen, paa hvem det saa fuldkomment passer som Drømmeren, Thomas Alva Edison.

Han faar da Anerkendelsen i fuldeste Maal — i levende Live. Og Levebrødet og lidt til.

X.

Mr. Farmer! — Glem ikke, at der kan rejses billigt til Sherman Co. Texas. Gaa med os derned og se gode Farme til billige Priser.

The World Investment Co.,

601—4 N.Y.L.Bldg., Omaha, Neb.

Konfirmationskort

Nyt Oplag af særdeles smukke Kort til Konfirmationen. Ophævede Blomster i forskellige Farver og trykt i Guld. Fint dekorerede Blade indeni med Vers passende til Anledningen.

10 — 15 — 20 Cts. Stykket.

Danish Luth. Publ. House.